Kirjallinen asiantuntijalausunto Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi sekä laiksi sosiaalisista yrityksistä annetun lain kumoamisesta (HE 175/2022).

Työ- ja elinkeinoministeriön valiokunnalle antama vastine.

SININAUHALIITON LAUSUNTO 28.11.2022

Sininauhaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua työ- ja elinkeinoministeriön valiokunnalle antamasta vastineesta.

Sininauhaliitto pitää tärkeänä, että eri toimijoiden esiintuomia epäkohtia hallituksen esityksestä edelleen huolellisesti tarkastellaan ja huolehditaan siitä, ettei laista muodostu syrjivä tai ettei sen tulkinta johda eri asiakasryhmien epäinhimilliseen kohteluun.

Epäkohtien sallimisen perusteluiksi ei voida hyväksyä hallinnollisen työn helpottumista tai kustannussäästöjä, vaan epäkohdat tulee korjata. Työ- ja elinkeinoministeriön on valiokunnalle esittämässään vastineessa esittänyt epäkohtiin jo joitakin parannuksia, mikä on oikea suunta. Pääosin esityksen negatiiviset vaikutukset kohdistuisivat kuitenkin edelleen niihin ihmisiin, jotka ovat yhteiskunnassa (ja työmarkkinoilla) kaikkein heikoimmassa asemassa. Palkkatuen pääasiallisen tarkoituksen tulee kuitenkin olla työnhakijalähtöinen, mikä on muistettava epäkohtia korjattaessa.

Työnantajaan liittyvät palkkatuen edellytykset, 3 §

Lain pykäläkohdassa ehdotetaan säädettäväksi muun muassa työnantajan mahdollisuudesta palkata uudelleen sama työntekijä palkkatuella, kun kolme vuotta on kulunut aiemman tukijakson päättymisestä (3 §:n 3 momentin 5 kohta). Samalla kuitenkin poistettaisi niin sanottu työttömään työnhakijaan kohdistuva jäähysääntö eli edellytys vähintään 10 kuukauden työttömyysjaksosta viimeisten 12 kuukauden aikana ennen uutta palkkatukijaksoa.

Sininauhaliitto pitää edelleen kannatettavana ns. jäähysäännön poistamista, koska se vastaa työllistyvän henkilön etua. Sen sijaan emme voi edelleenkään hyväksyä sitä, että palkkatuki voitaisiin myöntää samalle työnantajalle vasta kolmen vuoden kuluttua. Palkkatuen tavoite on, että palkkatuella palkattu henkilö työllistyisi tukijakson jälkeen avoimille työmarkkinoille. Tämä on tavoite, josta olemme lähtökohtaisesti samaa mieltä. Aina tämä ei ole kuitenkaan mahdollista.

Avoimille työmarkkinoille siirtyminen on pitkälti riippuvainen alueellisista tekijöistä kuten siitä, millaista osaamista alueella tarvitaan ja mikä on alueen avoinna olevien työpaikojen määrä. Tämä korostuu erityisesti pienillä paikkakunnilla, joissa työpaikkoja on yleisesti vähän tarjolla ja/tai tarjotut työtehtävät sijoittuvain vain muutamille aloille. Lisäksi tulee ottaa huomioon se, että pienillä paikkakunnilla (joita Suomessa on lukuisia) palkkatukipaikoiksi soveltuvia työnantajia on vähän, jos ollenkaan, ja uuden työnantajan löytyminen voi siten olla jopa mahdotonta. Näistä tekijöistä ei pidä rangaista työtöntä työnhakijaa, varsinkaan jos hänen ammatillinen osaamisensa ja työkokemuksensa ovat edelleen vähäisiä.

Näin ollen Sininauhaliiton mielestä esitetyt rajaukset eivät ole tarkoituksenmukaisia eikä riittävästi perusteltuja eivätkä ne huomioi alueellisten erojen vaikutuksia työllistymismahdollisuuksissa. Henkilöt, jotka ovat olleet oikeutettuja 100 %:n palkkatukeen, tarvitsevat kaikki mahdolliset käytettävissä olevat keinot, joilla voidaan edistää heidän pääsyään avoimille työmarkkinoille ja

vahvistaa heidän työelämäosallisuuttaan. Keinovalikoiman rajaaminen ei johda toivottuun lopputulokseen eli joustaviin avoimille työmarkkinoille siirtymisiin. Myös järjestöt työllistävät henkilöitä tukijakson jälkeen palkkasuhteeseen, tosin järjestöjen resurssit ovat tässä avoimia työmarkkinoita rajallisemmat. Lisäksi huomautamme, ettei työ- ja elinkeinoministeriön vastineen perusteluista käy ilmi, mihin tosiasiallisiin seikkoihin esitetty aikaraja (kolme vuotta) perustuu.

Sininauhaliiton mielestä on edelleen perusteltua vaatia esitetyn kolmen vuoden aikarajan uudelleen tarkistamista.

Palkkatuen määrä ja kesto, 6 §

Sininauhaliitto on jo aiemmissa lausunnoissaan kritisoinut 100 %:n palkkatuen kestoon kohdistuvaa rajausta (10 kk). Näkemyksemme on edelleen sama, emmekä voi hyväksyä tuen kestoon esitettyjä rajauksia vain siksi, että se säästäisi kustannuksia. 100 %:n palkkatuki on tarkoitettu nimenomaan niiden ihmisten työllistymistä tukemaan, jotka ovat kaikkein vaikeimmassa asemassa työmarkkinoilla. Korostamme edelleen, että 100 %:n palkkatuella työllistetyt tarvitsevat työn lisäksi palkkatukijakson aikaista yksilöllistä tukea ja ohjausta ja usein myös opiskelua työllistymisedellytystensä vahvistumiseen ja avoimille työmarkkinoille siirtymiseen.

Tukijakson rajaaminen aiemmasta viidenneksellä (12 kk -> 10 kk) vaikeuttaisi kohtuuttomasti näiden henkilöiden palkkatukijakson aikaista opiskelua eli tutkintojen tai osatutkintojen suorittamista työssä oppien. Kaksi kuukautta voi tuntua merkityksettömältä sellaiselle henkilölle, jolla on hyvä työkyky ja koulutustausta, mutta kaikkein vaikeimmassa työmarkkina-asemassa oleville ihmisille sen merkitys on ratkaiseva. Sininauhaliiton jäsenjärjestöt ovat arvioineet, että heillä palkkatuella työskentelevistä henkilöistä noin 30–40 % suorittaa opintoja palkkatukijakson aikana. Jos tuen kesto on entistä lyhyempi, vähentää se luonnollisesti myös mahdollista opiskeluaikaa, joka jo lähtökohtaisesti on lyhyt. Opintojen valmiiksi saattaminen vaikeutuu, mikä puolestaan heikentää jatkotyöllistymismahdollisuuksia.

Sininauhaliitto edelleen vaatii, että 100 %:n palkkatukijakso tulee korjata vähintään 12 kuukauden jaksoksi.

100 prosentin palkkatuki, 8 §

Olemme iloisia, että työ- ja elinkeinoministeriö on päätynyt vastineessaan esittämään vaihtoehtoa, jossa kauppavaikutusten arviointia voidaan ohjata lain soveltamisohjeella erillisten kriteereiden säätämisen sijaan. Jatkossa palkkatukea myönnettäessä keskeisenä huomioitavana asiana olisi se, kohdistuuko palkkatuella palkattavan työpanos taloudelliseen toimintaan vai muuhun kuin taloudelliseen toimintaan. Olennaista on myös se, että lain soveltamisohjeisiin jätettäisiin mahdollisuus tapauskohtaiseen harkintaan. Tällöin järjestötoimija voi osoittaa, ettei sen toiminnalla ole vaikutusta EU:n jäsenvaltioiden väliseen kauppaan.

Sininauhaliiton mielestä tämä on kannatettavaa ja vastaa hyvin aiempaa vaatimustamme kauppavaikutusten tapauskohtaisesta arvioinnista. Esitetty on myös yhteneväinen sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestön Suomen sosiaali- ja terveys (SOSTE) ry:n valiokunnalle antaman lausunnon kanssa.

Tuella palkatun siirtäminen, 11 §

Sininauhaliitto on aiemmassa lausunnossaan valiokunnalle esittänyt tuella palkatun henkilön siirtämisestä seuraavaa: Siirto henkilön kohdalla, jolla on vähäinen työkokemus tai ei ole ammatillista koulutusta tai joka parhaillaan suorittaa osa- tai kokotutkintoa, tulee yrityksen

maksamaa käypää korvausta kohtuullistaa, kuitenkin siten, ettei siirrettävän henkilön palkkataso laske.

Pidämme edelleen esitystämme perusteltuna. Alentuneesti työkyisten henkilöiden muutamien kuukausien mittaisilla siirtojaksoilla ei ole kilpailua vääristäviä vaikutuksia. Työ- ja elinkeinoministeriön vastineessa esittämille perusteluille ei ole näyttöä, vaan ne perustuvat olettamuksiin ja tarpeettomaan ylireagointiin ja uhkakuvien maalailuun.

Henkilömäärät, joiden kohdalla siirtymiä on aiemmin toteutettu, ovat kuitenkin varsin marginaalisia, ja näin käsityksemme mukaan olisi myös jatkossa. Tarpeenmukaisten siirtojen perusteluina on aina ollut se, että ne vahvistavat siirrettävän henkilön ammatillista osaamista, ja siten parantavat merkittävästi tukijakson jälkeistä mahdollisuutta työllistyä avoimille työmarkkinoille.

Sininauhaliitto vaatii edelleen, että henkilön kohdalla, jolla on vähäinen työkokemus tai jolla ei ole ammatillista koulutusta tai joka parhaillaan suorittaa osa- tai kokotutkintoa, yrityksen maksamaa käypää korvausta kohtuullistetaan, kuitenkin siten, ettei siirrettävän henkilön palkkataso laske.

Voimaantulon siirtäminen ja siirtymäaika

Sininauhaliiton mielestä on yhä tarkoituksenmukaista saattaa laki voimaan vasta 1.1.2025 alkaen ja samanaikaisesti työllisyydenhoidon järjestämisvastuun siirron kanssa. Mikäli laki hyväksytään ilman esitettyihin epäkohtiin tehtyjä muutoksia, jää noin kuukauden sopeutumisaika ennen lain voimaan tuloa (1.1.2023) täysin riittämättömäksi.

Sininauhaliitto on noin 100 jäsenjärjestön yhteistyöverkosto, joka auttaa vaikeaan tilanteeseen joutuneita ihmisiä. Toimimme jäsenjärjestöjemme keskusliittona ja autamme jäseniämme onnistumaan omassa tehtävässään. Sininauhaliiton ja sen jäsenjärjestöjen erityisosaamista ovat päihde- ja pelihaitat, asunnottomuustyö, ruoka-aputoiminta sekä sosiaalinen työllistäminen. Meille on tärkeää, että jokaisella on mahdollisuus kokea osallisuutta ja vaikuttaa omaan elämäänsä.

Lisätietoja:

Toiminnanjohtaja Pekka Lund, pekka.lund@sininauha.fi, puh. 050 522 3906

Suunnittelija Jaana Joutsiluoma, jaana.joutsiluoma@sininauha.fi, puh. 044 491 9065